

Projektnamn	Motverka ensamhet bland äldre och ökad kvalitet i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom
Dokumentansvarig	Elisabeth Ohlson
Fastställd av	
Dokumentversion	2023-02-17

Rapport Demensprojekt 2020 - 2022

Motverka ensamhet bland äldre och ökad kvalitet i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Projektets bakgrund	3
1.1	Bakgrund till projektet	3
1.2	Projektets syfte.....	3
1.3	Projektmål	3
1.4	Projektperiod.....	4
2	Måluppfyllelse	4
2.1	Projektresultat	4
2.2	Efterkalkyl	4
3	Projektförloppet.....	5
3.1	Genomförande	5
3.1.1	Säkerställande att Alingsås kommun använder BPSD- registret på ett ändamålsenligt sätt	5
3.1.2	Stjärnmärktutbildning genom Svenskt Demenscentrum.....	5
3.1.3	Övrig kompetensutveckling.....	6
3.1.4	Förebyggandeenheten.....	6
3.1.5	Anhörigperspektivet	7
3.1.6	Digitalt stöd	7
3.1.7	Demensteam.....	7
4	Sammanfattning.....	8
5	Slutsatser och lärdomar	9

1 Projektets bakgrund

1.1 Bakgrund till projektet

Regeringen fattade under 2019 beslut om att genomföra en bred satsning 2020 - 2022 till landets kommuner med syfte att motverka ensamhet bland äldre och för ökad kvalitet i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom och statsbidraget har fördelats årligen av Socialstyrelsen. Satsningen har ett brett fokus grundat på de nationella riktlinjerna för demensvård och syftar till att stärka kommunens måluppfyllelse på kort såväl som lång sikt.

Som framgår i Alingsås kommuns program för vård och omsorg vid demenssjukdom ska det demensinriktade arbetet utgöra en integrerad del i det ordinarie lednings- och styrningsarbetet i syfte att stärka verksamheternas förutsättningar och ge stöd till personal inom demensområdet. Stödet ska även stärkas för de yrkesgrupper som i sitt dagliga arbete ger vård och omsorg till personer som har en demenssjukdom samt för personer som ännu inte fått diagnos därtill för deras anhöriga.

Uppdraget till projektledare har varit att skapa aktiviteter som syftar till att motverka ofrivillig ensamhet hos äldre och ge ökad kvalitet i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom. Uppdragsgivare har varit förvaltningschef.

Denna rapport är en sammanställning av den treåriga satsningen och lyfter fram de olika delprojekten utifrån områden som arbetats med under 2020 - 2022. I slutrapporterna för respektive år finns ekonomisk rapport samt information om genomförda aktiviteter.

1.2 Projektets syfte

Projektet syftar till att motverka ensamhet bland äldre och öka kvalitén i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom.

1.3 Projektmål

- Synliggöra och anpassa det arbete Förebyggandeenheten gör idag och nå ut till målgruppen även i tider av pandemi och social distansering.
- Implementering av socialstyrelsens standardiserade insatsförlopp vid demenssjukdom - en modell för mångprofessionell samverkan för personcentrerad vård och omsorg vid demenssjukdom.

1.4 Projektperiod

Projektstart 1 januari 2020
Projektslut 31 december 2022

2 Måluppfyllelse

2.1 Projektresultat

Måluppfyllelsen för det treåriga projektet har varit god. En fördjupade redovisning av de olika delprojekten finns i kapitel 3 under projektförloppet. Projektet har haft en tidsgräns på tre år och har hållit uppställda tids- och budgetkrav.

Kort sammanfattning av de tre delprojekten:

Motverka ofrivillig ensamhet bland äldre 2020 fokuserade på att bryta social isolering genom att öka kunskapen om äldres behov av social gemenskap, erbjuda ett anpassat aktivitetsutbud samt att ta fram en ny strategi för att bryta det digitala utanförskapet bland äldre.

Genomförda aktiviteter 2021 var främst planering inför implementering av BPSD-registrering, förstärkningar inom myndighetsavdelningen, förändringar av dagverksamheten Eternellen, demensvänligt samhälle samt anhörigperspektivet.

Aktiviteter 2022 har fokuserat på implementering av BPSD inom särskilt boende, utbildning av Stjärnmärktinstruktörer, upprättande av demensteam samt specifik kompetensutveckling utifrån enheters olika behov.

2.2 Efterkalkyl

Projektets första år hade fokus på att anpassa arbetet på Förebyggandeenheten för att nå målgruppen trots pandemi och social distansering. Vissa aktiviteter har fortsatt även under projektets andra och tredje år. Projektdeltagares förmåga att vara kreativa och målgruppens positiva gensvar visar på en god måluppfyllelse.

Projektets andra och tredje år har främst fokuserat på kunskapsutveckling för vård- och omsorgspersonal, legitimerad personal samt enhetschefer. Dessa stora utbildningsinsatser har varit möjliga att genomföra då pandemin har klingat av och den social distanseringen minskat.

3 Projektförloppet

3.1 Genomförande

Styrgruppen har bestått av förvaltningschef, avdelningschefer för Äldreboendeavdelningen och Hemtjänst samt Hälso- och sjukvårdsavdelningen.

Referenspersoner under projekttiden har varit controller, ekonom, utvecklingsledare, enhetschefer inom Äldreboendeavdelningen, Hälso- och sjukvårdsavdelningen, Hemtjänst och Myndighetsavdelningen. Dessa personer har bidragit med sina kunskaper och på ett lättillgängligt sätt stöttat projektet.

Projektgrupper demens har bestått av demenssjuusköterska, sjuusköterska från hälso- och sjukvårdsavdelningen, projektledare samt enhetschefer och personal från hemtjänst och äldreboenden.

3.1.1 Säkerställande att Alingsås kommun använder BPSD- registret på ett ändamålsenligt sätt

Ett prioriterat mål för vård och omsorgsförvaltningen har varit att använda BPSD- registret på ett ändamålsenligt sätt genom att arbeta fram en fungerande struktur, planera och implementera utbildningsinsatser, vara anslutna till registret och arbeta aktivt för att förbättra kvalitén i omvårdnaden. Implementeringen av BPSD- registret för personer som bor på särskilt boende med demensdiagnos har genomförts under 2022.

Baspersonal har fått en grundläggande utbildning och BPSD-administratörer har genomgått en tvådagarsutbildning. Två sjuusköterskor har utbildats och blivit certifierade utbildare men av dessa finns endast en person kvar i kommunens tjänst.

Personal som genomgått utbildningen har fått god hjälp av denna då det gäller bemötande och uppstart av BPSD- registrering och utbildningen har gett en positiv effekt på särskilda boenden. Det är av stor vikt att fortsätta arbetet med att använda BPSD- registret som ett naturligt verktyg i den dagliga omvårdnaden för personer med demenssjukdom.

3.1.2 Stjärnmärktutbildning genom Svenskt Demenscentrum

Stjärnmärkt är en utbildningsmodell som tagits fram av Svenskt Demenscentrum och vänder sig främst till särskilda boenden, dagverksamheter och hemtjänst. Fokus i utbildningen är ett personcentrerat arbetssätt och bygger på Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom. Syftet med utbildningen är att ge enhetschefer, legitimerad personal och undersköterskor kunskap och verktyg för att kunna utveckla det personcentrerade arbetssättet på sin arbetsplats.

Stjärnmärktinstruktörer utbildar vårdpersonal som arbetar med personer med demenssjukdom och utbildningen omfattar webutbildningen Demens ABC samt fyra undervisningstillfällen med reflektionsträffar. När minst 80 procent av personalen genomfört de fyra utbildningsstegen och reflektionstillfällena på arbetsplatsen tilldelas arbetsplatsen diplommet Stjärnmärkt. I kriterierna för att bli Stjärnmärkt ingår för särskilda boenden att enheten registrerar i det nationella kvalitetsregistret SveDem och under hösten 2022 har vård- och omsorgsförvaltningen i Alingsås kommun anslutits till SveDem.

Stjärnmärkningen omprövas varje år och är ett bevis på att medarbetarna har fått grundläggande kunskap om demenssjukdomar och verktyg för att arbeta personcentrerat. Enhetschef behöver kontinuerligt se till att nyanställda utbildar sig enligt Stjärnmärktmodellen.

Under 2022 har totalt 70 personer, enhetschefer och medarbetare från vård- och omsorgsförvaltningen och privata utförare, utbildats till Stjärnmärktinstruktörer. Majoriteten av de som deltog i denna tvådagarsutbildning arbetar inom särskilt boende. Stjärnmärktinstruktörer på Kaptenen och Kvarnbacken inom kommunens särskilda boenden har under hösten 2022 utbildat sin omvårdnadspersonal.

3.1.3 Övrig kompetensutveckling

Kompetenshöjande utbildningar utifrån verksamheternas behov har också kunnat genomföras under projektiden utöver utbildning i BPSD- registrering och Stjärnmärkt.

Fortbildningsinsatser genomfördes inom myndighetsavdelningen för att öka kunskapen om kognitiv svikt och demenssjukdom hos den myndighetsutövande personalen. Syftet var att biståndshandläggarna får kunskap för att rätt bedöma insatser för personer med demenssjukdom.

För att öka kvalitén inom vård och omsorg för personer med demenssjukdom gavs utbildning i form av demenscirklar utifrån demensprogrammet på särskilt boende. Utbildningen har givit personalen goda kunskaper om demenssjukdomar där bemötande och personcentrerad vård varit centrala delar.

Avdelningarna LSS och Hälso- och sjukvårdsavdelningen har också tagit del av kompetenshöjande insatser inom demensområdet utifrån verksamheternas specifika behov.

3.1.4 Förebyggandeenheten

Förebyggandeenheten arbetade 2020 med att förändra och utöka aktivitetsutbudet för att minska social isolering och ofrivillig ensamhet bland äldre. Pandemin och Folkhälsomyndighetens rekommendationer för riskgrupper medförde ett förändrat arbetssätt som ligger till grund för Förebyggandeenhetens fortsatta arbete.

Under 2021 genomfördes förändringar av dagverksamheten som innebar att Eternellens verksamhet anpassades och utvecklades. Aktivitetsutbudet ökade och inköp av hjälpmedel innebar ökad fysisk och mental stimulans för målgruppen. Verksamheten på Fridhem upphörde under projektiden.

3.1.5 Anhörigperspektivet.

Anhörigperspektivet har omhändertagits under Demensprojektets treåriga satsning och utgått från Socialstyrelsens nationella strategi för anhöriga som vårdar eller stödjer närstående äldre personer. Anhörigstödjare inom Förebyggandeenheten har kunnat ge ett individanpassat stöd utifrån den anhöriges livssituation. Målsättningen har varit att komma in i ett tidigare skede under sjukdomsprocessen och att ge anhöriga möjlighet att träffa andra i samma situation.

Förebyggandeenheten erbjuder träffpunkter, samtalsgrupper och demensutbildning för anhöriga. Minnenas Café (tidigare Alzheimers café) har åter öppnats efter pandemin för att återskapa mötesplatser för anhöriga. I Demensteamet ingår också anhörigstödjare från Förebyggandeenheten för att anhörigstöd ska integreras i övriga verksamheter som arbetar med personer med demenssjukdom.

3.1.6 Digitalt stöd

Många äldre idag använder inte internet eller har tillgång till digital teknik vilket innebär ett digitalt utanförskap. Under demensprojektets första år genomförde Förebyggandeenheten en satsning där alla seniorer över 75 år i eget boende erbjöds att låna en surfplatta och få individanpassat stöd utifrån behov och önskemål. Syftet var att målgruppen skulle känna sig trygga och hitta användningsområden som främjade social gemenskap. Seniorerna har bland annat tagit del av videosamtal med barn och barnbarn, digitala gudstjänster och utbudet på SVT play samt provat på Facebook. Seniorer och deras anhöriga har hört av sig och varit glada för att Alingsås kommun erbjudit lån av surfplatta samt teknisk support under första delen av pandemin.

Digitala hjälpmedel har köpts in till olika verksamheter under projektiden och personal har fått utbildning i hur hjälpmedlen ska användas. Digitala hjälpmedel har bidragit till ökad stimulans vad gäller fysisk aktivitet och social samvaro samt främjat kognitiv funktionsnivå. Efter projektets avslut kommer de digitala hjälpmedlen vara en naturlig del i det hälsofrämjande arbetet för personer med demenssjukdom.

3.1.7 Demensteam

Demensteam har upprättats under 2022 och ligger under Förebyggandeenhetens ansvarsområde. Syfte med teamet är att utveckla och stärka demensvården i Alingsås kommun utifrån nationella riktlinjer. Teamet är kommunövergripande och tvärprofessionellt och består av demenssjuksköterska och representanter från avdelningarna Hemtjänst, Äldreboende, Hälso-och sjukvård, Myndighet samt LSS verksamheten.

Prioriterade områden är SIP, BPSD- registrering, anhörigstöd samt personcentrerat och hälsofrämjande förhållningssätt och i teamet finns certifierad BPSD utbildare och Stjärnmärktutbildade instruktörer. Demenssjuksköterska är ansvarig för planering och genomförande av teamets möten. Demensteamets möten är forum för reflektion då deltagarna kan lyfta frågor från den egna verksamheten, sprida information och kunskap om ny forskning samt goda exempel inom äldreomsorgen i Alingsås och nationellt.

Utöver möten i teamet deltar demenssjuksköterska och teamets representant från verksamheten i respektive avdelningschefers ledningsgrupper två gånger per år i syfte att stärka den interna samverkan och stödja arbetet med att ge god och säker vård inom demens. Inom ramen för redan givna uppdrag kan demenssjuksköterska, biståndshandläggare och anhörigstöd inom teamet ge råd angående handledning, biståndsbedömningar samt anhörigstöd.

4 Sammanfattning

Vid en genomgång av samtliga aktiviteter under den treåriga satsningen framkommer ett antal gemensamma områden som kan anses vara den röda tråden i Demensprojektet 2020 - 2022. Dessa områden är hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt, kompetensutveckling, personcentrerat arbetssätt och samverkan.

Hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt

Idag finns inget läkemedel som kan bota demens men det finns en hel del forskning som pekar på att vissa levnadsvanor kan påverka kognitiva funktioner och i viss mån förebygga demens eller att insjuknandet kan skjutas på framtiden. Sociala kontakter, fysisk aktivitet och mental stimulering är viktiga delar i en hälsosam livsstil som främjar hälsa och livskvalitet för den demenssjuke. Välfärdsteknik och digitala hjälpmedel kan bidra till mental stimulering tillsammans med sociala kontakter och fysiska aktiviteter som är anpassade till individens funktionsnivå. Dagverksamheten på Eternellen riktar sig till personer med demensdiagnos som bor i eget boende och är en mycket viktig del i det förebyggande arbetet för målgruppen. Syftet med dagverksamheten är att stärka och bibehålla funktioner hos personer med demenssjukdom och att ge stöd till anhöriga för att möjliggöra kvarboende i den egna bostaden.

Kompetensutveckling

Demenssjukdom beror på skador i hjärnan och är inget naturligt åldrande. Det finns många olika demenssjukdomar men Alzheimers sjukdom är den vanligaste. För att kunna ge god omvårdnad utifrån demensdiagnos och vilken fas av sjukdomen personen befinner sig i är det mycket viktigt att alla personalkategorier som möter den demenssjuke har goda kunskaper inom demensområdet. Demensprojektet har prioriterat kompetensutveckling och gett förutsättningar för både chefer och medarbetare att genomföra utbildningarna och deltagarna har varit mycket positiva till att delta i utbildningsinsatserna.

Termen BPSD står för Beteendemässiga och Psykiska Symtom vid Demens och BPSD-registret är ett stöd i arbetet med att minska lidandet och öka livskvaliteten för personer med demenssjukdom. Genom att utbilda personal i att använda BPSD-registret ges verktyg att identifiera symtom, ta fram bemötandeplaner och individanpassa omvårdnadsåtgärder så att lidandet minskar för personen med demenssjukdom.

Utbildningen i Stjärnmärkt och demenscirklar är generella utbildningar som ger grundläggande kunskaper genom webbutbildningen Demens ABC. Regelbundna reflektionsträffar ger också möjlighet att öka lärandet på enheten genom att diskutera olika situationer och få stöd av varandra.

Personcentrerat arbetssätt

Ett personcentrerat arbetssätt innebär att personen med demenssjukdom sätts i fokus och inte diagnosen. Personen uppmuntras att berätta om sig själv och sitt liv med stöd av anhöriga och tillsammans med omvårdnadspersonal tas en vård- och omsorgsplan fram.

Självbestämmande och delaktighet för personen med demenssjukdom är grundläggande i personcentrerat förhållningssättet och bidrar till ökad livskvalitet och aktivitetsnivå samt minskar

beteendemässiga symtom. Ett multiprofessionellt arbetssätt bidrar också till en helhetssyn och stärker kontinuiteten i omvårdnaden.

Samverkan

För att kunna ge god kvalitet i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom är det viktigt med en god samverkan internt inom vård- och omsorgsförvaltningen. Demensteamet som är kommunövergripande och tvärprofessionellt vill bidra till att stärka samverkan genom regelbundna träffar med de olika ledningsgrupperna. Det finns många goda exempel inom äldreomsorgen i Alingsås och genom dialog med ledningsgrupperna kan Demensteamet bidra till att dessa kan spridas.

Projektet har också utbildat många Stjärnmärktinstruktörer från kommunens egen verksamhet och från privata utförare. Under utbildningsdagarna kunde deltagarna dela erfarenheter med varandra vilket var uppskattat.

5 Slutsatser och lärdomar

Under det första projektåret ställdes stora krav på projektgruppen, medarbetare och chefer då pandemin i mars drabbade Sverige. Snabb smittspridning och åtgärder för att skydda sårbara individer tvingade projektgruppen att hitta nya sätt att genomföra projektet. Fysiska möten och utbildningar fick ersättas av digitala möten och vissa aktiviteter fick ställas in. Aktiviteter som kunde förläggas utomhus genomfördes under sommaren och var uppskattade av målgruppen och anhöriga. Den digitala utvecklingen gick starkt framåt då digitala möten blev rutin och seniorer i eget boende fick hjälp och stöd i att använda digitala verktyg. Projektgrupp, medarbetare och chefer har varit kreativa och hittat nya lösningar och dessa lärdomar är värdefulla för framtiden då samhället kan ställas inför nya okända utmaningar.

Medarbetare har uttryckt att det är positivt och ökat arbetstillfredsställelsen då man får ny kunskap och verktyg som resulterar i bättre omvårdnad för målgruppen. Utbildning för nya medarbetare och kompetensutveckling för personal som arbetar nära personer med demenssjukdom behöver fortsätta efter avslutat demensprojekt för att långsiktigt kunna ge omvårdnad med hög kvalitet. Kunskapsnivån inom demens har höjts generellt för omvårdnadspersonal och legitimerad personal i vård- och omsorgsförvaltningen och verksamheternas chefer har varit stödjande under projektiden.

Under kommande tio år kommer gruppen som är 80 år och äldre öka med drygt 47% vilket innebär att gruppen med demenssjukdom också kommer att öka. Därför är det förebyggande och hälsofrämjande arbetet för personer med demenssjukdom ett prioriterat område. Sociala kontakter, fysisk aktivitet och mental stimulering har visat sig främja hälsa och livskvalitet och behöver därför arbetas med på ett planerat och strukturerat sätt i hela äldreomsorgen efter avslutat demensprojekt.

Projektledare:

Elisabeth Ohlson